

VENDIM
Nr. 3, datë 23.1.2014

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Bashkim Dedja	Kryetar i Gjykatës Kushtetuese		
Vladimir Kristo	Anëtar i	“	“
Sokol Berberi	Anëtar i	“	“
Vitore Tusha	Anëtare e	“	“
Fatmir Hoxha	Anëtar i	“	“
Gani Dizdari	Anëtar i	“	“
Fatos Lulo	Anëtar i	“	“
Altina Xhoxhaj	Anëtare e	“	“

me sekretare Blerina Basha, në datën 08.11.2013 mori në shqyrtim në seancë plenare mbi bazë dokumentesh çështjen me nr.37/10 Akti, që i përket palëve:

KËRKUES: Arjan Lutaj, Piro Lutaj

SUBJEKT I INTERESUAR: Mimoza Libohova, Veiz Jaupaj, Mira Manastiri, Ndërmarrja e Shërbimeve Komunale Vlorë, Zyra Vendore e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme Vlorë.

OBJEKTI: Shfuqizimi, si të papajtueshme me Kushtetutën, i vendimeve: nr.752, datë 24.03.2009 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Vlorë; nr.361, datë 28.09.2009 i Gjykatës së Apelit Vlorë dhe nr.00-2011-792, datë 07.06.2011 i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë.

BAZA LIGJORE: Nenet 42 dhe 131/f të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë; nenet 27 dhe 20 të ligjit nr.8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”; neni 6 dhe 13 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut.

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoji relatoren e çështjes, Altina Xhoxhaj, shqyrtoi pretendimet e palëve dhe aktet e paraqitura dhe pasi bisedoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

1. Në vitin 1992, me vendim të Këshillit të Bashkisë Vlorë, kërkuesit Piro Lutaj, efektiv ushtarak i repartit 1535, i është dhënë e drejta e banimit në objektet e ish- Policisë Ushtarake Vlorë, në pjesën veriore të saj, në një ambient të kthyer në banesë, të përbërë nga 2 dhoma dhe tualet.

2. Në vitin 1993 këto banesa janë kaluar në inventarin e Ndërmarrjes Banesa Vlorë dhe, në zbatim të ligjit për privatizimin e banesave shtetërore, po këtë vit, midis Ndërmarrjes Banesa dhe kërkuesit Piro Lutaj është lidhur një kontratë për privatizimin e banesës (apartament), të përbërë nga një dhomë e kuzhinë. Në momentin e privatizimit kërkuesi ka qenë i martuar me shtetasen K.L. Në vitin 1995, ky shtetas, së bashku me bashkëshorten (në cilësinë e bashkëpronarëve) ia kanë dhuruar këtë banesë kërkuesit Arjan Lutaj. Të gjitha veprimet e mësipërme lidhur me këtë pasuri janë regjistruar edhe në regjistrin e pasurive të paluajtshme.

3. Në vitin 1996, zyra e urbanistikës pranë Bashkisë Vlorë ka pajisur kërkuesin Arjan Lutaj me leje për ndryshim destinacioni të objektit, nga shtëpi banimi në dyqan për artikuj të ndryshëm.

4. Subjekti i interesuar, Mimoza Libohova, është trashëgimtare e shtetasit SH.V., të cilit, me vendimin e ish-Komitetit Ekzekutiv të vitit 1945 i është sekuestruar pasuria, ku përfshihej dhe një garazh me dy magazina dhe oborr. Me vendimin e Komisionit të Kthimit dhe Kompensimit të Pronave nr.91, datë 12.12.1995, trashëgimlënësi SH.V. është njohur pronar mbi një banesë dykatëshe, një garazh me dy magazina dhe një oborr, si edhe mbi një sipërfaqe trualli prej 24.000 m², me kufizimet përkatëse. Në pikën 1/b të këtij vendimi, është vendosur që ish-pronarit t'i kthehet në natyrë godina dykatëshe dhe garazhi (me kufizimet sipas pikës 1/a të vendimit), kurse në pikën 1/c është vendosur kompensimi për sipërfaqen e truallit prej 5000 m².

5. Me urdhrin e vitit 2007 të Zyrës Vendore të Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme (ZVRPP) Vlorë, është urdhëruar korrigjimi i sipërfaqes ndërtimore në kartelën e pasurisë të bashkëpronarëve, trashëgimtarë të trashëgimlënësit SH.V., nga 172m² në 125m².

6. Shtetasja Mimoza Libohova, në cilësinë e bashkëpronares, i është drejtuar gjykatës me padi, me objekt detyrimin e kërkuesve që t'u njohin pronarë dhe të lirojnë dhe dorëzojnë dy garazhe dhe një oborr me sipërfaqe 112 m², dhe konstatimin si absolutisht të pavlefshme të kontratës së privatizimit të banesës dhe asaj të dhurimit.

7. Me vendimin nr. 752, datë 24.03.2009, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Vlorë ka vendosur:

“Pranimin pjesërisht të padisë së paditëses Mimoza Libohova. Detyrimin e të paditurve Arjan Lutaj dhe Piro Lutaj që të njohin si pronarë, si dhe t'u lirojnë trashëgimtarëve të ish-pronarit SH.V. një garazh me sipërfaqe 40.28 m² të ndodhur në..... Konstatimin si absolutisht të pavlefshme të kontratës së privatizimit të datës 21.12.1993, të lidhur ndërmjet të paditurit Piro Lutaj dhe ish-NKB Vlorë. Konstatimin si absolutisht të pavlefshme të kontratës së dhurimit të datës 07.08.1995, të lidhur ndërmjet të paditurve Piro Lutaj dhe Arjan Lutaj. Çregjistrimin nga regjistrat e ZVRPP Vlorë të pasurisë me nr.54/99, të ndodhur në zonën kadastrale nr.8605 të qytetit Vlorë, pasuri kjo e cila figuron e regjistruar në emër të të paditurit Arjan Lutaj. Regjistrimin në favor të trashëgimtarëve të ish-pronarit SHV të objektit garazh me sipërfaqe 40.28 m² dhe të truallit poshtë tij të ndodhur në..... Rrëzimin e padisë së paditëses Mimoza Libohova për detyrimin e të paditurve Piro Lutaj dhe Arjan Lutaj që të njohin si pronarë dhe t'u lirojnë e dorëzojnë trashëgimtarëve të ish-pronarit SH.V. sipërfaqen e truallit prej 71.72 m². ..”.

8. Me vendimin nr. 361, datë 28.09.2009, Gjykata e Apelit Vlorë ka lënë në fuqi vendimin e mësipërm të gjykatës së shkallës së parë. Kundër këtij vendimi kanë paraqitur rekurs në Gjykatën e Lartë kërkuesit Piro dhe Arjan Lutaj.

9. Me vendimin nr.00-2011-792, datë 07.06.2011, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, në dhomë këshillimi, ka vendosur mospranimin e rekursit për arsye se ai nuk përmban shkaqe nga ato të parashikuara në nenin 472 të Kodit të Procedurës Civile (KPC).

II

10. **Kërkuesit Piro Lutaj dhe Arjan Lutaj** i janë drejtuar Gjykatës Kushtetuese për të kundërshtuar vendimet e mësipërme gjyqësore dhe pretendojnë se procesi gjyqësor i zhvilluar në të tri shkallët e gjykimit është rezultat i një procesi jo të rregullt ligjor për këto shkaqe:

10.1 Është cenuar e drejta e palëve për t'u dëgjuar në gjykim. Gjykatat kanë konstatuar absolutisht të pavlefshme një kontratë dhurimi, duke mos dëgjuar një prej palëve të saj, konkretisht dhuruesen K.L., bashkëshortja e kërkuesit Piro Lutaj. Nga aktet e dosjes gjyqësore nuk rezulton që ajo të jetë thirrur si palë e paditur, por as si person i tretë, çka është atribut i gjykatës në bazë të nenit 193 të KPC-së. Formimi drejt i ndërgjyqësisë përbënte kusht të domosdoshëm për rregullsinë e procesit gjyqësor, pasi ai lidhet me parimin e kontradiktoritetit në gjykim dhe të barazisë së armëve.

10.2 Është cenuar parimi i sigurisë juridike. Pasuria objekt gjykimi është tjetërsuar në bazë të një kontrate nga një institucion shtetëror, duke arkëtuar edhe pagesën në mënyrë të rregullt.

10.3 Është cenuar e drejta për një proces të rregullt, pasi gjykatat nuk kanë kryer një hetim të plotë e të gjithanshëm. Në gjykim nuk është lejuar paraqitja në cilësinë e provës e dokumentacionit të vënë në dispozicion nga Ministria e Mbrojtjes, nëpërmjet të cilit provohet ligjshmëria e mënyrës së fitimit të pronësisë së banesës nga kërkuesit, si dhe nuk janë marrë në shqyrtim kontrata e qirasë për banesën dhe librezat përkatëse, për të cilat gjykata shprehet se mungojnë. Po ashtu, pozicioni i pronës, të cilit i janë referuar gjykatat e faktit, është i pavërtetë.

10.4 Është cenuar e drejta e aksesit në Gjykatën e Lartë. Në rekurs është ngritur një çështje ligjore thelbësore, që lidhet me atë nëse plotësohen kushtet e padisë së rivendikimit, dhe në këto kushte Gjykata e Lartë duhej të pranonte rekursin për shqyrtim në seancë gjyqësore.

10.5 Është cenuar standardi i arsyetimit të vendimeve gjyqësore, pasi vendimi i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë ka vendosur mospranimin e rekursit pa paraqitur arsyet për këtë qëndrim.

10.6 Është cenuar e drejta e pronës private, e sanksionuar në Kushtetutë, e fituar nëpërmjet një veprimi juridik të vlefshëm.

10.7 Është cenuar parimi i shtetit të së drejtës dhe i ndarjes së pushteteve. Gjykatat kanë marrë kompetenca që u takojnë organeve të administratës shtetërore, sepse sipërfaqja e tokës nën objekt nuk duhej të kthehej me vendim gjykate, por me vendim të KKKP-së. Gjykatat janë shprehur për të drejta pronësie që nuk janë kërkuar dhe nuk janë marrë më parë në shqyrtim nga organi administrativ.

11. **Subjekti i interesuar, Mimoza Libohova**, ka paraqitur këto prapësime përpara Gjykatës për të kundërshtuar pretendimet e kërkuesve:

11.1 Pretendimi për mosthirrjen në gjykim të shtetases K.L. nuk mund të ngrihet nga kërkuesit, pasi ata mund të pretendojnë vetëm cenimin e të drejtave të tyre kushtetuese dhe nuk mund të mbrojnë të drejtat e individëve të tjerë.

11.2 Pretendimi për cenimin e parimit të sigurisë juridike nuk është ngritur në gjykatat e zakonshme dhe, për këtë arsye, kërkuesit nuk i kanë shteruar mjetet ligjore.

11.3 Pretendimi për cenimin e të drejtës së aksesit në Gjykatën e Lartë është haptazi i pabazuar, pasi është kompetencë e kolegjit të asaj gjykate të vendosë nëse plotësohen ose jo kushtet për shqyrtimin e çështjes në seancë gjyqësore.

11.4 Pretendimi për mosarsyetimin e vendimit të Gjykatës së Lartë është haptazi i pabazuar, pasi tashmë ka një jurisprudencë të konsoliduar të Gjykatës Kushtetuese, e cila ka konsideruar se këto lloj vendimesh, pavarësisht formulimit të përmbledhur të pjesës arsyetuese, plotësojnë kërkesën për arsyetimin e tyre.

11.5 Pretendimi për cenimin e të drejtës së pronës nuk hyn në juridiksionin e Gjykatës Kushtetuese, në kuptim të nenit 131/f të Kushtetutës.

III

Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

A. Lidhur me pretendimin për cenimin e parimit të barazisë së armëve dhe kontradiktoritetit

12. Kërkuesit pretendojnë se për shkak të mosformimit drejt të ndërgjyqësisë, si pasojë e mosthirrjes në gjykim të dhurueses tjetër të banesës objekt konflikti gjyqësor, është cenuar parimi i kontradiktoritetit dhe i barazisë së armëve në gjykim.

13. Parimi i barazisë së armëve nënkupton se çdokush që është palë në proces duhet të ketë mundësi të barabarta që të paraqesë çështjen e tij dhe se duhet të përcaktohet një ekuilibër i drejtë mes palëve. E drejta për të marrë pjesë në gjykim nuk duhet konsideruar si një e drejtë formale, ku palëve t'u garantohet thjesht prania fizike gjatë procesit civil, por, përkundrazi, duhet që legjislacioni procedural në radhë të parë, dhe më pas gjyqtari gjatë gjykimit, t'u japin mundësi të barabarta palëve për të paraqitur argumente dhe prova në mbrojtje të interesave të tyre. Nëse nuk do të ekzistonte barazia e armëve në gjykimin civil, atëherë argumentet e njëres palë do të prevalonin mbi argumentet e palës së cenuar dhe, për rrjedhojë, e drejta për të marrë pjesë në gjykim do të zhvishej nga funksioni i saj kushtetues, për të garantuar një proces të rregullt ligjor (*shih vendimet nr.19, datë 12.06.2003; nr.23, datë 08.06.2007; nr.34, datë 25.07.2011 të Gjykatës Kushtetuese*). Bazuar në këto parime, gjykatës i dalin një sërë detyrash, mes të cilave rëndësi të veçantë merr krijimi i mundësive të barabarta për pjesëmarrjen e palëve apo përfaqësuesve të tyre në proces, si dhe mundësia e deklarimit të tyre për faktet, provat dhe vlerësimet ligjore që janë të lidhura ngushtë me çështjen që shqyrtohet në gjykatë (*shih vendimin nr.18, datë 23.04.2013, të Gjykatës Kushtetuese*).

14. Në jurisprudencën e Gjykatës, mosformimi i drejtë i ndërgjyqësisë është cilësuar si shkelje e standardeve për një proces të rregullt ligjor dhe është analizuar në funksion të cenimit të parimit të kontradiktoritetit në gjykim, si dhe të barazisë së armëve, të cilat kërkojnë që në çështjet civile secilës palë në gjykim t'i jepet një mundësi e arsyeshme për të paraqitur pretendimet e veta. Secila palë duhet të ketë mundësi që të komentojë mbi të gjitha provat ose parashtrimet e paraqitura, me qëllim që të ndikojë në vendimmarrjen e gjykatës (*shih vendimet nr. 34, datë 25.07.2011; nr. 16, datë 19.04.2013 të Gjykatës Kushtetuese*).

15. Në rastin konkret, rezulton se në procesin gjyqësor janë thirrur si palë e paditur në gjykim shtetasit Piro Lutaj dhe Arjan Lutaj, kurse shtetasja K.L., e cila ka pasur cilësinë e bashkëpronares së pasurisë objekt konflikti gjyqësor, si bashkëshorte e përfituesit të kontratës së privatizimit të banesës, nuk është thirrur as nga pala paditëse, në padi, dhe as nga gjykata gjatë zhvillimit të procesit, edhe pse si objekt i gjykimit ka qenë, ndër të tjera, konstatimi i pavlefshmërisë absolute të kontratës së privatizimit të banesës dhe asaj të dhurimit. Edhe pse thirrja e palëve të paditura në proces është lënë në disponibilitetin e paditësit, dispozitat procedurale ia kanë njohur edhe gjykatës këtë të drejtë, duke parashikuar në nenin 193 të KPC-së se ajo vetë, në rast se çmon se procesi gjyqësor duhet të zhvillohet në prani të një personi të tretë, i cili ka interes në çështje, e thërret atë dhe për këtë qëllim shtyn seancën gjyqësore.

16. Gjykata, referuar natyrës së gjykimit kushtetues të kërkesave individuale, ka theksuar se kontrolli i respektimit të standardeve kushtetuese për një proces të rregullt ligjor, është funksion edhe i gjykatave të zakonshme, për më tepër i Gjykatës së Lartë. Ky raport midis juridiksionit kushtetues dhe juridiksionit të gjykatave të zakonshme, kur është rasti i shqyrtimit nga ana e Gjykatës Kushtetuese të kërkesave individuale,

në bazë të nenit 131/f të Kushtetutës, udhëhiqet nga parimi i subsidiaritetit (komplementaritetit) (shih vendimet nr. 4, datë 28.02.2006; nr. 19 datë 02.04.2012; nr. 58, datë 24.12.2012; nr. 36, datë 25.07.2013; nr. 52, datë 02.12.2013, të Gjykatës Kushtetuese).

17. Nga materialet e çështjes konkrete në shqyrtim, rezulton se pretendimi për formimin drejt të ndërgjyqësisë është ngritur në rekursin e paraqitur në Gjykatën e Lartë, si një nga shkaqet për cenimin e vendimmarrjes së gjykatave më të ulëta, si dhe gjen pasqyrim edhe në vendimin e asaj gjykate (të dhomës së këshillimit). Për pasojë, Gjykata vlerëson se Gjykata e Lartë, në funksion të rolit të saj si gjykatë e ligjit, si dhe në atë të kontrollit të respektimit të standardeve kushtetuese nga gjykatat më të ulëta, duhet të mbante një qëndrim të shprehur lidhur me pretendimin për cenimin e parimit të barazisë së armëve në gjykim, si një aspekt i rëndësishëm i të drejtës për një proces të rregullt.

B. Lidhur me pretendimin për cenimin e parimit të arsytimit të vendimit të Gjykatës së Lartë

18. Kërkuesit pretendojnë cenimin e standardit të arsytimit të vendimit gjyqësor, pasi vendimi i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë ka vendosur mospranimin e rekursit pa paraqitur arsytet për këtë qëndrim.

19. Gjykata ka theksuar se vendimi gjyqësor, në çdo rast, duhet të jetë logjik, i rregullt në formë dhe i qartë në përmbajtje. Në tërësinë e tij ai duhet konsideruar si një unitet, në të cilin pjesët përbërëse janë të lidhura ngushtësisht mes tyre. Argumentet e pjesës arsyetuese duhet të jenë të bazuara dhe të lidhura logjikisht, duke respektuar rregullat e mendimit të drejtë. Ato duhet të formojnë një përmbajtje koherente brenda vendimit, i cili përjashton çdo kundërthënie të hapur ose të fshehtë. Këto argumente duhet të jenë gjithashtu të mjaftueshme për të mbështetur dhe pranuar pjesën urdhëruese. Konkluzionet e pjesës arsyetuese duhet të bazohen jo vetëm në aktet ligjore, por edhe në parimet dhe rregullat që karakterizojnë mendimin e shëndoshë e logjik (shih vendimet nr.20, datë 13.04.2012; nr.38, datë 30.12.2010; nr.36, datë 25.07.2013, të Gjykatës Kushtetuese).

20. Zbatimi i këtij parimi është vlerësuar nga Gjykata rast pas rasti, në varësi të rrethanave konkrete të çështjes, duke analizuar nëse vendimet gjyqësore të kundërshtuara e kanë përmbushur në mënyrë të mjaftueshme detyrimin për arsyetimin e vendimeve të tyre. Ajo ka verifikuar nëse vendimi i kundërshtuar është logjik, ka kundërthënie, përmban referencat në ligjin e zbatueshëm dhe nëse respekton të gjitha elementet e sipërpermendura. Gjykata ka theksuar, gjithashtu, se detyrimi për të respektuar këtë standard ndryshon në varësi të rrethanave të çështjes konkrete dhe natyrës së vendimit, dhe se masa e arsytimit varet nga natyra e vendimit në fjalë (shih vendimin nr.25, datë 10.06.2011, të Gjykatës Kushtetuese).

21. Bazuar në parashikimet e normave procedurale që përcaktojnë elementet që duhet të përmbajë një vendim gjyqësor, si dhe bazuar në veçoritë e gjykimit në Gjykatën e Lartë dhe në praktikën e saj, Gjykata çmon se në funksion të realizimit të vëzhgimit publik të administrimit të drejtësisë, si dhe të koherencës së vendimit gjyqësor, në mënyrë që përfundimi i procesit të vlerësimit të gjykatës të jetë i mbështetur, përmbajtja e vendimit përbën premisën për përmbushjen e standardit të arsytimit të vendimit, i cili në këtë drejtim duhet të plotësojë dhe të përmbajë kriteret e përcaktuara nga dispozitat ligjore përkatëse dhe ato të zhvilluara nga jurisprudenca kushtetuese e konsoliduar (shih vendimet nr.3, datë 19.02.2013; nr.36, datë 25.07.2013, të Gjykatës Kushtetuese).

22. Në çështjen konkrete, Gjykata vëren se vendimi i kundërshtuar i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, që ka vendosur mospranimin e rekursit, përmban në pjesën e tij hyrëse palët ndërgjyqëse, objektin e padisë, disponimet e gjykatave më të ulëta, si edhe shkaqet në bazë të të cilave kërkuesit kanë pretenduar prishjen e vendimit të Gjykatës së Apelit Vlorë, që lidhen me shkelje procedurale, si edhe me mënyrën e zbatimit të ligjit material, më konkretisht atij për kthimin dhe kompensimin e pronave ish-pronarëve dhe kuadrit ligjor për privatizimin e banesave. Edhe pse këto shkaqe përfshihen në parashikimet e nenit 472 të KPC-së dhe i përkasin kompetencës së shqyrtimit nga ajo gjykatë, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë (dhomë këshillimi) ka vendosur mospranimin e tij, duke mos dhënë asnjë argument për përfundimin e shprehur në pjesën urdhëruese të vendimit.

23. Gjykata ka theksuar se, bazuar në nenin 480 të KPC-së, është në kompetencë të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë (dhomë këshillimi) të analizojë dhe të vlerësojë nëse shkaqet e ngritura në rekurs janë në përputhje me kërkesat e ligjit. Në rast se Kolegji, në dhomën e këshillimit, krijon bindjen se shkaqet e ngritura në rekurs objektivisht nuk ekzistojnë në dosjen gjyqësore, atëherë është në funksionin e tij të vendosë, në pajtim me kërkesat ligjore, mospranimin e çështjes për shqyrtim në seancë gjyqësore. Megjithatë, Gjykata ka theksuar se kur janë të pranishme pretendime që kanë të bëjnë me shkeljen e parimeve themelore të procesit gjyqësor, si dhe kur këto pretendime gjejnë pasqyrim në materialet e çështjes, atëherë vendimi i Kolegjit, për

mospranimin e rekursit, vë në dyshim të drejtën për një proces të rregullt ligjor (*shih vendimet n.19, datë 19.07.2005; nr.22, datë 06.06.2011, të Gjykatës Kushtetuese*).

24. Sa më sipër, Gjykata vlerëson se, nisur nga natyra e pretendimeve të paraqitura në rekurs nga kërkuesit, mungesa e arsytimit të argumenteve në vendimin e Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë (dhomë këshillimi), përbën një mangësi në përmbajtjen dhe në arsytimin e vendimit të asaj gjykate.

C. Lidhur me pretendimet e tjera

25. Gjykata, në jurisprudencën e saj, ka theksuar se, në kuptim të nenit 131/f dhe 134/g të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, individit mund t'i drejtohet kësaj Gjykate për pretendime që lidhen me cenimin e të drejtës për një proces të rregullt ligjor, vetëm pasi të ketë shteruar të gjitha mjetet juridike për mbrojtjen e këtyre të drejtave. Juridiksioni kushtetues për shkeljen e të drejtave themelore për një proces të rregullt ligjor bëhet i mundur kur shterohen mjetet juridike të ankimit në gjykatat e zakonshme (*shih vendimet nr.1, datë 25.01.2010; nr.36 datë 10.11.2010, të Gjykatës Kushtetuese*). Shterimi i mjeteve juridike përbën kusht paraprak që duhet të përmbushet nga individit, përpara se t'i drejtohet Gjykatës Kushtetuese. Ky rregull nënkupton jo vetëm që individit t'i jetë drejtuar të gjitha instancave të zakonshme, por edhe që të gjitha pretendimet që ngre në këtë Gjykatë t'i ketë paraqitur më parë në këto instanca të paktën në substancë, duke respektuar kërkesat formale dhe afatet e parashikuara në ligjin procedural (*shih vendimet nr.32, datë 28.12.2009; nr.6, datë 04.03.2010; nr.15, datë 19.04.2013, të Gjykatës Kushtetuese*).

26. Në kuptim të sa më sipër, Gjykata vlerëson se pretendimet e kërkuesve që lidhen me cenimin e parimit të sigurisë juridike dhe ato që kanë të bëjnë me moslejimin e paraqitjes në cilësinë e provës dhe mosmarrjen në shqyrtim të disa dokumenteve, nuk janë ngritur më parë në gjykatat e juridiksionit të zakonshëm. Në këtë kuptim, kërkuesit nuk kanë shteruar mjetet ligjore, në kuptim të nenit 131/f të Kushtetutës. Po ashtu, pretendimi për cenimin e të drejtës së pronës private, nuk mund të merret në shqyrtim, në kuptim të nenit 131/f të Kushtetutës, përderisa nuk shoqërohet me pretendime që lidhen me cenimin e të drejtës për një proces të rregullt ligjor. Për sa u përket pretendimit se gjykatat kanë marrë kompetenca që u takojnë organeve të administratës shtetërore, pasi sipërfaqja e tokës nën objekt duhej të kthehej me vendim të KKKP-së, Gjykata vlerëson se ky pretendim, në thelb, lidhet me çështje që i përkasin themelit (vlerësim provash dhe provueshmëri të pretendimeve të palëve) dhe, si i tillë, nuk mund të merret në shqyrtim në këtë gjykim kushtetues.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, në mbështetje të nenit 131, shkronja "f" dhe nenit 134, pika 1, shkronja "g" të Kushtetutës, si dhe të neneve 72 dhe 77 të ligjit nr.8577, datë 10.02.2000 "Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë", me shumicë votash,

VENDOSI:

- Pranimin pjesërisht të kërkesës.
- Shfuqizimin, si të papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, të vendimit nr.00-2011-792, datë 07.06.2011, të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë.

- Dërgimin e çështjes për rishqyrtim në Gjykatën e Lartë.

Ky vendim është përfundimtar, i formës së prerë dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Vendosur më datë 8.10.2013

Anëtarë pro: Bashkim Dedja (kryetar), Vladimir Kristo, Gani Dizdari, Fatmir Hoxha, Vitore Tusha, Altina Xhoxhaj

Anëtarë kundër: Sokol Berberi, Fatos Lulo

MENDIM PAKICE

Për arsye se nuk ndajmë të njëjtin qëndrim me shumicën lidhur me përfundimin e arritur në këtë çështje dhe argumentet mbi të cilat mbështetet ky qëndrim, e çmojmë të rëndësishme të shprehemi me mendim pakice.

Nëpërmjet arsytimit të saj, shumica ka theksuar se kur janë të pranishme pretendime që kanë të bëjnë me shkeljen e parimeve themelore të procesit gjyqësor, atëherë vendimi i Kolegjit të Gjykatës së Lartë, për mospranimin e rekursit, vë në dyshim të drejtën për një proces të rregullt ligjor (*prg. 23 i vendimit*). Bazuar në këtë qëndrim, shumica ka konkluduar se nisur nga natyra e pretendimeve të paraqitura në rekurs nga kërkuesit,

mungesa e arsytimit të argumenteve në vendimin e Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë (dhomë këshillimi) përbën një mangësi në përmbajtjen dhe arsytimin e vendimit të kësaj gjykate (*prg. 24 i vendimit*).

Nuk pajtohemi me këtë përfundim të shumicës pasi, në vlerësimin tonë, Gjykata e Lartë i ka dhënë përgjigje kërkuarve në vendimin e saj, të marrë në dhomë këshillimi. Ky qëndrim mbështetet në jurisprudencën e Gjykatës, sipas së cilës arsytimi i kufizuar i vendimit të marrë në dhomën e këshillimit nuk përbën cenim të procesit të rregullt ligjor. Kjo formë arsytimi është tashmë e konsoliduar në praktikën e Gjykatës së Lartë, përderisa shpreh në thelb shkaqet e mospranimit të rekursit, nga ana e kolegjeve të saj, gjatë shqyrtimit të tij paraprak në dhomën e këshillimit (*shih vendimet nr. 34, datë 12.07.2013; 108, datë 03.10.2012 dhe nr. 17, datë 17.05.2011, të Gjykatës Kushtetuese; vendimin nr. 143, datë 07.12.2011, të Mbledhjes së Gjyqtarëve*).

Edhe GJEDNJ-ja ka theksuar se: “detyrimi që ka gjykata vendase për të arsytuar vendimet e saj, nuk mund të interpretohet sikur kërkohet arsytim i detajuar për çdo pretendim të palës ndërgjyqëse. Masa e arsytimit të vendimit varet nga natyra e vendimit në fjalë” (....) “arsytimi i kufizuar i dhënë nga Gjykata e Lartë në formulimin e vendimit në dhomë këshillimi, në mënyrë të nënkuptuar evidenton se aplikanti nuk ka ngritur një nga argumentet ligjore të përcaktuara në dispozitën përkatëse të legjislacionit të brendshëm, që është kusht për pranimin e kërkesës. Gjykata vëren se, kur një gjykatë e lartë refuzon të pranojë një çështje, për arsye se mungojnë shkaqet ligjore për ngritjen e çështjes, një arsytim shumë i kufizuar mund të përmbushë kriterin e nenit 6 të Konventës” (*Marini kundër Shqipërisë, datë 18.12.2007, §105-106; Mishgjoni kundër Shqipërisë, datë 07.12.2010, § 51*).

Për më tepër, vlerësojmë se standardi mbi të cilin mbështetet shumica në këtë çështje, nuk krijon garanci për ruajtjen e vlerave të uniformitetit, qëndrueshmërisë dhe parashikueshmërisë në zbatimin e së drejtës dhe, për pasojë, lë hapësirë për cenimin e sigurisë juridike dhe barazisë përpara ligjit. Këtë vlerësim e mbështesim në arsyet që vijnë.

Shumica nuk ka shpjeguar se cila është natyra e pretendimeve, të cilave, sipas saj, Gjykata e Lartë duhet t’u japë përgjigje të arsytuar edhe kur vendos mospranimin e rekursit, siç është rasti konkret. Nga arsytimi i saj nënkuptohet se, në rastin e ngritjes në rekurs të pretendimeve që kanë të bëjnë me shkeljen e parimeve themelore të procesit gjyqësor, Gjykata e Lartë, kur nuk e pranon rekursin, duhet të japë argumente për përfundimin e shprehur në pjesën urdhëruese të vendimit (*shih prg. 22-23*). Në një arsytim *a contrario*, bazuar në qëndrimin e mësipërm, nëse në rekurs nuk ngrihen pretendime të natyrës kushtetuese, pra që kanë të bëjnë me shkelje të parimeve themelore të procesit gjyqësor, Gjykata e Lartë nuk është e detyruar t’u japë përgjigje pasi në këto raste është i mjaftueshëm një arsytim i kufizuar, që e përmbush standardin kushtetues të arsytimit. Ky lloj diferencimi në trajtimin e arsytimit, i lidhur me natyrën e pretendimeve të ngritura në rekurs, është bërë nga shumica pa parashtruar motivet përse arsytimi i kufizuar konsiderohet i rregullt, në aspektin kushtetues, në disa raste, dhe i parregullt në raste të tjera.

Nisur nga ky arsytim i shumicës, lind pyetja: nëse pretendimet e ngritura në rekurs kanë të bëjnë me shkelje të parimeve themelore të procesit gjyqësor, a duhet t’u japë përgjigje atyre edhe Gjykata e Kushtetuese? Me qëndrimin e saj shumica ka lënë shteg për një lloj ndërhyrjeje të Gjykatës Kushtetuese në rolin vlerësues të Gjykatës së Lartë. Kështu shumica, në rastin konkret, ka vlerësuar përmbajtjen e rekursit, konkretisht duke identifikuar natyrën e pretendimeve të ngritura në të dhe duke i imponuar Gjykatës së Lartë argumentimin në lidhje me këto pretendime. Vlerësimi i rekursit është atribut i Gjykatës së Lartë, e cila vlerëson pretendimet e ngritura në rekurs, në dhomë këshillimi. Ajo verifikon nëse rekursi i plotëson ose jo kushtet për shqyrtim dhe, sipas rastit, vendos pranimin ose mospranimin e rekursit. Siç është shprehur edhe shumica, e gjithë veprimtaria seleksionuese e dhomës së këshillimit nuk është një shkelje e të drejtës së palëve për t’u drejtuar gjykatës, por është një veprimtari e domosdoshme në funksion të aksesit në gjykatë vetëm të atyre çështjeve që i parashikon ligji, duke lënë jashtë përzgjedhjes kërkesat e paarsyeshme dhe haptazi të pambështetura në ligj (*shih vendimet nr. 45, datë 23.07.2012; nr. 4, datë 25.02.2009; nr. 5, datë 26.01.2007 dhe nr. 8, datë 02.05.2006, të Gjykatës Kushtetuese*). Çmujmë se vlerësimi i procesit gjyqësor të zhvilluar në Gjykatën e Lartë, në këndvështrim të respektimit të nenit 42 të Kushtetutës, duhet të bëhet nga Gjykata gjithmonë brenda kuadrit të kompetencave të saj, çka përjashton vlerësimin e përmbajtjes së rekursit dhe detyrimin e Gjykatës së Lartë për të ndjekur mënyra të ndryshme për vlerësimin e pretendimeve.

Parimi i shtetit të së drejtës, i sanksionuar në nenin 4 të Kushtetutës, nënkupton, midis të tjerave, edhe rregullin e vazhdimësisë së jurisprudencës. Gjykata është shprehur se është e pranueshme, në mënyrë të natyrshme, që jurisprudenca kushtetuese të evoluojë, duke synuar rritjen e standardeve kushtetuese. Nga kjo

pikëpamje, ekziston përherë mundësia që jurisprudenca, duke u plotësuar përmes konkluzioneve të reja interpretuese, edhe të ndryshohet, por Gjykata thekson se një ndryshim i praktikës mund të realizohet nëse ekzistojnë arsye të forta që do ta justifikojnë një ndërmarrje të tillë dhe vetëm në rastet kur kjo është e paevitueshme, objektivisht e domosdoshme, si dhe kushtetutshmërisht e bazuar dhe e arsyetuar. Çdo ndryshim i precedentëve të Gjykatës Kushtetuese ose korrigjimi i doktrinës zyrtare kushtetuese mund të bëhet vetëm për arsye të rëndësishme, sidomos për ta harmonizuar atë me praktikën e GJEDNJ-së (*shih vendimet nr. 20, datë 01.06.2011; nr. 30, datë 17.06.2010 dhe nr. 21, datë 29.04.2010 të Gjykatës Kushtetuese*). Edhe GJEDNJ-ja, në këtë këndvështrim, është shprehur se: “Roli i një gjykate të lartë në një palë kontraktuese është pikërisht zgjidhja e konflikteve, shmangia e divergjencave dhe qëndrueshmëria. (...) Është në interes të sigurisë juridike, të parashikueshmërisë dhe të barazisë para ligjit që gjykata të mos shmanget pa motiv të vlefshëm nga precedentët.” (*Shih çështjen Mullai dhe të tjerët kundër Shqipërisë, datë 23.03.2010, prg. 83 dhe çështjen Chapman kundër Mbretërisë së Bashkuar, datë 18.01.2001, prg. 70*). Në rastin konkret, shumica nuk e ka justifikuar ndryshimin e praktikës së Gjykatës me një motivim të qartë e të bazuar.

Gjithashtu, me qëndrimin e saj shumica krijon paqartësi për sa i përket mundësisë që ka kërkuesi për ta goditur për antikushtetutshmëri të njëjtin vendim pas rigjyimit në Gjykatën e Lartë. A mundet Gjykata ta kontrollojë përsëri nga pikëpamja kushtetuese të njëjtin vendim pasi çështja të jetë rigjykur në Gjykatën e Lartë? Në rastin konkret shumica i është shmangur vlerësimit kushtetues të pretendimeve që, në çmuarjen e saj, kanë të bëjnë me shkeljen e parimeve themelore të procesit gjyqësor, duke e rikthyer çështjen në Gjykatën e Lartë. Për pasojë, qëndrimi i shumicës nuk i shërben efektivitetit të shqyrtimit kushtetues dhe respektimit të së drejtës për një gjykim brenda një afati të arsyeshëm.

Si përfundim, për sa më lart, ndryshe nga shumica, çmojmë se në rastin konkret nuk është cenuar standardi i arsyetimit të vendimit gjyqësor, në kuptim të nenit 42 të Kushtetutës, ndaj kërkesa e paraqitur nga kërkuesit duhej të ishte rrëzuar.

Anëtarë: Sokol Berberi, Fatos Lulo